

Zahlawwa

Nr. 3 (43)

LTF Vidzemes novada izdevums

1991. GADA FEBRUĀRA OTRĀ NEDEĻA

CENA 30 kapeikas

Aicinājums iedzīvotājiem

Nereāli, bet fakts, ka pirmo reizi zem vienoša dokumenta savus parakstus likusi gan Tautas Fronteš, gan komunistiskās partijas vietējas organizācijas līderi. Tas ir aicinājums Gulbenes rajona iedzīvotājiem, kurā, cita starpā, teikts: „Aicinām visas Latvijas politiskās organizācijas atnest domu par iespēju gūt panākumus ar brutāla spēka palīdzību.” Aicinājuma arī solīts: „Mēs darīsim visu no mums atkarīgo, lai garantētu rajona iedzīvotājiem mierīgu un normālu dzīvi un darbu

apstākļus, nepielautu brunotu spēku pielietot rajona teritorijā, lai pret iedzīvotājiem netiktu vērsti armijas, citu speciālu brunotu vienību ieroči.”

So dokumentu parakstījuši ne tikai minēto sabiedriski politisko organizāciju rajona nodaļu vadītāji, bet arī pilsētas un rajona izpilddomju priekšsēdētāji, VDK Gulbenes nodaļas un iekšlietu daļas priekšnieki, rajona prokurors un Gulbenes kara komisārs.

D. Locmele

Lidzi dzīvo arī bērni

16. janvārī, Lietuvas un Latvijas sēru dienā, Gulbenes devingadīgās skolas ceturtnās audzinātāja Anna Rancāne bija aicinājusi savas mazas audzēkņus izteikt arī savas domas par pasreizejiem notikumiem. Darbini tika uzticēti arī vietēja laikraksta lasītājiem.

Ar pietāti pret mazo gulbeniešu domām izturējāmies mēs, rajona laikraksta darbinieki, pārīkojot darbinus publikācijai. Vēlēt tie interesanti liksies arī „Tālavas” lasītājiem.

„Es dzirdēju, ka Lietuvā ir iebrukusi karavīri. Vini ir nosavīsi daudz cilvēku. Man liekas, ka karavīri ir nekultūrāli cilvēki, vini grib, lai mēs nevarētu sazināties ne ar radio, ne ar televīziju. Vīnus ir sūtījis no Maskavas Gorbacovs. Vīniem nepatīk latviešu tauta. Vini grib nobrucināt televīzijas torni.”

„Es dzirdēju pa radio, ka Lietuvā ir iebrukusi tanki un apsauda cilvēkus, bet likus met ārā pa logiem. Sodien republikā ir sēru diena. Mēs skolā arī dedzinājam svečites. Es mājās visu nakti klausījos radio un dzirdēju, ka Lietuvā daudzi cilvēki ir nosauti, bet vislielākais pārdzīvojums man bija, ka tur bija nobraukta ar tanku viena meitenīte.”

„Labdien, Lietuva. Manaš domas ir tādas, ka jūsu Lietuva ir Latvijas masa. Jums iet drausmīgi.

Es skatījos „Panorāmu”. Tur radīja, ka vīrs cilvēku galvām tanks plīvina savu bistamo, lielo stobru.

Pat cilvēkus sauļ, bet viens karavīrs atteicās saut un viņu pasu nosāva. Vīns negribēja nogalināt nevainīgus cilvēkus, neapbrūnotus cilvēkus.

Par godu karavīram varētu uzturēt skaistu pieminēkli. Vīns tēsām bija varonīgs.”

Vēstule lietuviešu zēnam

„Labdien!

Rīgā pie televīzijas torņa un citās vietās ir ļoti daudz cilvēku, kuri sargā, un pēc laika brauc jauni sargi. Es redzēju pa televizoru, ka pie jums ir tragiski un pa radio dzirdēju, ka sesdesmit četri cilvēki pazuduši bez vēsts. Vai tu svētdienas nakti bijī klāt pie visiem cilvēkiem? Mans tētis arī vakar 6.00 aizbrauca sargāt Rīgu. Vīns droši vien ar autobusu sovakar būs atpakaļ.”

„Katru dienu notiek kāds jauns notikums, kas skar mūsu republiku. Viens notikums bija visbriesmīgākais, kas notika Lietuvā. Tā bija sausnīga cilvēku sausana un samalsana zem tankiem. Sodien ir sēru diena visā Baltijā. Sodien apglabāja visus Lietuvā kritušos cilvēkus. Tas ir sausmīgs melis. Vīns ir neciesams. Atri mamma vairs nevar nociesties un iziet no istabas, kad viņu rāda pa televizoru. Tētis tikai pasmejas, bet es sēzu un klausos viņa neciesamos melus.”

Marta Grinvalde

Latvijas vīriem

Vīri, kas stāvat par brīvību sardzē!
Vīri – vienalga, jauns vai vecs,
Paļīgi Latvijas grūtajā brīdī,
Stājoties rindās, pie pleca kur plecs.

Vīri mani! Jūs, Latvijas vīri,
Visiem viens liktenis, visiem viens gods,
Kuru aizstāvēt nebūs par grūtu,
Ja mūs trāpītu augstākais sods.

Vīri mūsu, jūs neesat vieni.
Lidzi jums sievas un māmuļas ies,
Pacelot rokas pret debesīm, lūdzot,
Lai jūs svētī un pasargā Dievs.

LNNK Valmieras aprinķa nodaļas konference

6. janvārī notika LNNK Valmieras aprinķa nodaļas konference. Pēc ziņojuma par atskaite perioda padarīto pienēma vairākus lēmumus un paziņojumus. Konference ievēlēja nodaļas valdi šāda sastāva: Emīls Harmsons, Juris Vinters, Juris Helds, Dzintars Pētersons, Juris Sedlenieks. Savu kandidatūru atsauca Didzis Krīgers, lai valdes sastāvā nebūtu padomju varas pārstāvju.

LNNK Valmieras aprinķa nodaļas konferences lēmums

Protestējot pret to, ka LNNK pasreizejā periodā nepaz tās dalībnieku intereses, bet ir pārvērtusies par atsevišķu tās dalībnieku – galvenokārt AP deputātu – personīgo interešu ropuru, ka LNNK frakcija nodarbojas ar skēlniecisku un citāda veida destruktīvu darbību Pilsōnu Kongresā un Latvijas Komitejā, LNNK Valmieras aprinķa nodaļa nolēmj:

- 1) „uz laiku līdz LNNK iekšējas situācijas normalizēšanai norobežoties no LNNK un darboties patstāvīgi, vadoties no LNNK programmas;
- 2) atzīt par Latvijas Republikas tiesisku pārstāvību Pilsōnu Kongresu, pilnībā atbalstīt Pilsōnu Kongresa sesijās pieņemtus lēmumus;
- 3) lūgt Latvijas Komiteju reģistrēt LNNK Valmieras aprinķa nodaļu

un sniegt tai politisku un (iespēju robežās) cita veida palīdzību;
4) pievienoties Latvijas Komitejas un LR sabiedriski politisko organizāciju 1991. g. 4. janvāra paziņojumam pret AP LTF frakcijas darba grupas izstrādāto likumdosanas aktu paketi jautājumos, kas skar Latvijas iedzīvotāju tiesisko statusu.

LNNK Valmieras aprinķa nodaļas konferences lēmums par rajona vietējo TDP un izpilddomju pasākumiem līdz nelikumīgi atsavināto īpašumu tiesību atjaunošanai

Nemot vērā, ka pēc 1940. g. 16. jūnija kopā ar īpašuma atsavināšanu bieži vien notika arī īpašuma tiesību apliecināto dokumentu atņemšana vai šie dokumenti tika nozaudēti, daudzi īpašnieki gājuši bojā un mantinieki nepērziņ atsavināto īpašumu, LNNK Valmieras nodaļa ieteic līdz nelikumīgi atsavināto īpašumu tiesību atjaunošanai:

- 1) veikt pirmsokupācijas sākuma (uz 1940. g. 16. jūniju) esošo nekustamā īpašuma izziņāšanu (uzskaiti);
- 2) izsludināt pēc nekustamā īpašuma izziņāšanas datiem īpašnieku (mantinieku) meklēšanu un pieteikšanos, izņemot gadījumus, kad pierādīts, ka likumīgais īpašnieks atsavinājis īpašumu lab-

prātīgi, vai saņēmis kompensāciju par visu nekustamo īpašumu,
3) vietējām padomēm pieņemt lēmumu par pirmtiesībām uz zemi lietošanā un pilsētā uz apbūves gabalu piešķiršanu īpašniekiem (mantiniekiem), kuriem nebūs iespējams atjaunot īpašumu un kuriem īpašums iznīcināts.

LNNK Valmieras aprinķa nodaļas konferences paziņojums Latvijas Augstākajai Padomei un Ministru Padomei.

LNNK Valmieras nodaļa uzskata par nepieciešamu brīdināt Latvijas AP un MP par to, ka radies neprognozējama politiskā situācija, ja netiek ievēroti Latvijas Republikas Pilsōnu Kongresa lēmumi „Par īpašuma konversijas pamatprincipiem” un lēmums „Par īpašuma tiesību atjaunošanu nelikumīgi atsavinātā valsts un kooperatīvā īpašuma konversijā”, kur norādīts, ka īpašuma konversija realizējama, pamatojoties uz LR neatkarības atjaunošanas tiesiskās pēctecības principa, kas nozīmē pirmsokupācijas sākuma esošā īpašuma tiesību atjaunošanu; ka līdz politiskās un ekonomiskās valsts robežās, tas pilsōnu kopuma rīcībspējas atjaunošanai un valsts finansu sistēmas izveidošanai, likumīgo īpašnieku īpašuma tiesību atjaunošana ir vienīgais gadījums, kad valsts īpašumam juridiski mainās īpašnieks.

Draugi dzīvo līdzī

Cik pasaule maza! Balvos labi zināms par notikumiem pie Persijas jūras līča, bet arī: Ungārijā, Čehoslovākijā, Bulgārijā, ASV, Kubā un nerunājot jau nemaz par Ukrainu, Azerbaidžānu – labi zināms par notikumiem Balvos, Latvijā, Baltijā. Arī no Balvu novadpētnieku vārdiem, kas tapat organizē sabiedrisko domu Budapeštā, Kralavā, Gabrovā, Havannā, Lūsவில், Bakū, Ternopolē. Arī viņiem jau zināmi Latvijas „nemilulu” vārdi: A. Rubika, A. Klauca, O. Potreki, V. Alksna, Balvu J. Gusakovas, kas sodien ar savu pretvalstisko rīcību (citas „valdības” pasludināšanai) sevi galīgi kompromitējuši – to izdarīdami zaudējuma brīdī un tagad izolēti. Kāds tur brīnams, ka viņus arī Balvos neviens vairs nesveicina, novērsas no viņiem, prasa tiesāt, bet PSKP Latvijas filiāli pasludina arpus likuma. Kas šādai mazai nodevēju saujinai devis tiesības prasīt demokrātiski izvēlētas Augstākās Padomes padzīšanu, valdības atkāpšanos? Tagad jau nu gan viņi parādījusi savu isto seju: ka atkal par katru cenu grib sagrābt varmāciņi, ka viņi pierādīši – no rokām izslīdējušo varu, savas privilēģijas un lielas algas. Un bezkaunīgi vēl runājoši par „tautas interesēm”. – Ar stalinismu, leninismu un marksismu ir gluži tas pats. Serga un epidēmija iesakņojas. – saka ASV profesors Leonards Latkovskis – mans bijušais skolotājs – Balvu novadpētniekiem savas vestules. – Marksisms arī ir eļģija, tikai bez Dieva. Tas elki ir izdzimuni, kas solīja paradīzes darzu zemes vīrsu, bet tautu apzaga, kala ierocus pasaules iekaršanai un tautu iegrūda vesture vēl nepiedzīvota

postā, verdzībā. Latvieši galu galā tomēr vinnēs: ne ar sautenēm, bet ar gara ierociem, ar latviešu gara pārākumu. Bet tas-notiks tikai tad, ja tauta morāli noturēsies.

Mikola Sivoborogko no Ternopoles Ukraina raksta, ka arī viņiem sākusies ukraiņu tautas atmoda. Atbalstot Kijevas studentus un skolniekus, arī Berezanos pasludinājusi badošanos. Streikojusi lauksaimniecības tehnikuma un skolu skolnieki. Aplīpinājusi Lenina pieminekli ar uzrakstiem: „Nost ar PSKP!”, „PSKP ipasums – tautas ipasums!”, „Tautas nodevēji – Kravčuks un Ivasko!”. No PSKP Berezanos izstājusies 200 cilvēki, Ternopoles apgabala – 1300, bet visa Ukraina – 173.000. Berezanu I. sekretārs pametis savu posteni, jo arī viņu tauta sākusī sauki par nodevēju. (Kad gan to darīs mūsu J. Gusakova – vai viņa nepamodīsies vēl palikusais goda prāts – F.L.) Berezanos un Ternopoles apgabala vēlēšanas uzvarējuši tautas kustības „Ruh” pārstāvji, bet Lvovā par apgabala izpildu komitejas priekšsēdētāju kļuvis ruhiētis Černovs.

Vēl gaisakas vestules nāk no Ungārijas, Čehoslovākijas un Bulgārijas, Gabrovas dzēģinieces Doras Lalevas. Tie jau gandrīz pilnīgi atrīvojušies no PSRS un savu komunistu jūga, cēl gaisu nakotni un savas vestules stiprina arī mūsu ticību pēc tādās.

Novadpētnieki, nosodot M. Gorbacova politiku pret Baltijas valstīm un mūsu tautas nodevēju atbalstu, uz Latvijas pārstāvēcību Maskavā Čaplīgina iela 3 nosūtījuši individuālas vestules.

F. Lasis

KAS NOTIEK VAREN PLAŠAJĀ

NĀKOTNI PAREĢO PULKVEDIS ALKSNIS

jeb
„Maskava mūs ir pametusi”

– *Intervija šrēmju korespondentiem jās apgalvojat, ka nacionālās glābsanas komitejas Baltijas republikas ir tikus radītas pēc PSRS Prezidenta Gorbacova iniciatīvas, ka arī lai galarezultātā sajas republikas ieviestu prezidenta pārvaldi.*

V. Alksnis: – Jā, tā ir taisnība. Es nupat sajas dienas runāju ar biedriem no Lietuvas nacionālās glābsanas komitejas. Vini teica tā: visu, ko no mums prasīja Maskava, mēs izdarījām. Maskava apgalvoja, ka otru cēla daļu – prezidenta pārvaldes ieviešanu – viņa veiks pati. Tomēr nu Maskava mūs ir pametusi. Mūs ir nodevis Prezidents, mūs ir nodevūs PSRS un KPFSR Augstākās Padomes, PSRS valdība, mūs ir nodevis B. Jelcins.

– *Kā jūs prognozējat notikumu attīstību Baltijā?*

– Būs pilsonu karš.

– *Baltijā?*

– Ne. Šis karš ātri vien pāraugs pilsonu karā visā Padomju Savienībā.

– *Kas pret ko karos?*

– Šis karš sāksies kā starpnacionālais konflikts. Bet tā būs tikai arēja forma. Šodien jau visi saprot, ka būtībā tas ir politiskis konflikts. Arvien padziļināsies noslāņošanas starp tā cēla piekritējiem, kuru ir izraudzījusies Baltijas republiku Augstākās Padomes, un starp tā pretiniekiem. Bez tam – būs arī pilnīgs ekonomikas krahs, apstāsies rāzozānas procesi lielajās rūpnīcās. Ielās iznāks miljoniem strādnieku. Lūk, tad nu arī situācija kļūs nekontrolējama. Kurp dosies šie miljoni? Pr et ko viņi ies – pret komunistiem vai pret radikāļiem?

Tas tikai vienīgi pašam Dievam zināms. Ko si masa uzskatīs par ienaidniekiem? Tā visa rezultātā bus briesmīgs haoss un pilnīga anarhija.

Saja brīdī var rasties jauns, trestais spēks, par kuru paslaik neviens nezina un pat nenojaus. Tas nebūs ne Jelcins, ne Gorbacovs, bet pavisam nežināms cilvēks, kura saja situācija var nākt pie varas.

– *Piemēram, Lietuvā spēku samers nebūt nav vienmērīgs: 80% lietuviešu un 8,9% krievu. Skaidrs, ka bez armijas iejauksanas krievu valodā runājošajiem nakt pie varas nav iespējams. Jūs cerat nakt pie varas ar durku palīdzību?*

– Nav izslēgts, ka armija turpmāk darbosies autonomi. Paslaik situācija armijā ir ļoti līdzīga tam noskaņojumam, kāds bija 1917. gadā.

– *Pēc jūsu uzskata, Prezidents jau ir pazaudējis kontroli par armiju?*

– Pagaīdam jau vēl kontrolē. Kaut arī armijas apriņdas aug neapmierinātība par to, ka viņš jau kuro reizi armiju nostāda grēkāzā lomā, tā tas ir arī ar Lietuvas notikumiem, bet tāja pašā laikā istenīte trāgisko notikumu vaininieki paliek ēnā.

– *Bet vai jums neskiēt, ka arī pati armija var saskēties?*

– Baltijā – nekad! Tas varbūt var notikt Maskavā, starp tiem, kas dienestu pilda siltos kabinetos, bet tur – nē. Tur ir vientautieka armija. „Demokrātiskās Krievijas” idejas atbalsta tikai daži procenti no mūsu vīrsnieku korpusa.

– *Kur tieši atieksme pret armiju jās redzat nodevību no Prezidenta pusēs? Vai tajā aspektā, ka viņam pietrūka*

izlēmības ieviest Lietuvā prezidenta pārvaldi?

– Jā. Tāpēc ka, ja jau reiz ir pieņemts konkrēts lēmums, tad tas ir arī jāpilda. Pretēja gadījuma labāk bija vispar nesākt.

– *Bet oficiālā paziņojuma par sadu Prezidenta lēmumu tacu nebija.*

– Pareizi, tas netika afišēts. Bet vienlaicīgi tika veikts vesels pasākumu komplekss, lai sagatavotu si lēmuma istenosanu.

Tagad, pateicoties Prezidenta neizlēmībai, mēs atrodamies daudz sliktākā stāvoklī: nekā bija līdz tam. Mūs ievilkā saja avantūrā. Es no pirmās dienas jau zināju, ka tā ir avantūra, tāpēc ka... Es atkārtēju – Prezidents mūs ir nodevis. Vīns ļaundās uzņemties atbildību. Es apskauzu amerikāņus. Pēc incidenta ar amerikāņu lidmasīnu U-2 Sverdlšovskas rajonā prezidents Eizenhauers uzņemtas pats visu atbildību, paziņojot, ka viņš to stūjījis, kaut arī istenība tā jau nebija...

Mani arī pārsteidza daži mūsu kustības vadītāji Baltijā, kuri diezgan pārliecināti runāja, ka viss ir ļabi, ka mēs uzvarēsim, mūs atbalsta Centrs, mums palīdzēs...

Šodien nakti man bija saruna ar Latvijas Kompartijas CK pirmo sekretāru A. Rubiku. Vīns jau vairs necer uz Prezidenta un Centra atbalstu. Arī Lietuvas biedri ir sarūgtināti. Kāpēc vispar tas viss bija vajadzīgs? Iedomājaties situāciju, kirgurs sak operāciju, tāisa griezienu slimnieka miesā un tā arī atstāj to...

Intervija ar V. Alksni publicēta „Argumentāti ir fakti”

LTF nosoda noziedzīgo PSKP filiāles darbību

Piektdien, 24. janvārī, LTF Balvu rajona nodalās stābā notika Rīcības komitejas sēde, ko vadīja faktiskais priekšsēdētājs V. Bukss. Šī komitejas sēde bija ārkārtas, lai nosodītu PSKP filiāles noziedzīgo rīcību sakarā ar pēdējiem asinainiem notikumiem Rīgā. Tas bija ietverts arī darba gaitās 3 jautājumos: 1. Paziņojuma pieņemšana sakarā ar kompartijas noziegumiem, 2. Attieksme pret plānoto referendumu un 3. Attieksme pret komunistiem vietējās varas struktūrās. Sakarā ar asinainiem noziegumiem un PSKP pretvalstisko darbību Rīcības komiteja pieņēma aicinājumu pasludināt PSKP arpus likuma un saukt pie krimināl-atbildības. Paziņojumu nolēma publicēt laikrakstā „Vaduguns”, kur to apsolijs līdzparakstīt demokrātisko organizāciju: LDDP, LNNK, Pilsonu koordinācijas centra, sociāldemokrātu pārstāvji. Nolēma nodibināt komisiju PSKP darbības izvērtēšanai. Attiecībā uz referendumu LTF Balvu rajona nodalās Rīcības komiteja nolēma, ka to nav vajadzība rīkot, jo tauta savu nostāju ar 1.200.000 parakstiem ir jau parādījusi. Nolēma, ka visas padomju sesijas jāizskata jautājums par vēleto un apstiprināto darbinieku lojalitāti pret Latvijas valsti un valdību un tos, kas darbojas atklāti vai aizklāti pret tām – atsaukt, uz laiku apturēt PSKP darbību līdz tās izvērtēšanai un saukšanai pie atbildības. LNNK valdes loceklis aicināja LTF, Latvijas Atdzīmsanas partiju un citas demokrātiskas organizācijas pievienoties viņu piketiēm pie LKP Balvu filiāles mitnes.

F. Lasis

Īsumā par OMON

Milicijas sevīskas nozmes vienība Rīgā tika radīta pirms diviem gadiem. Tajā ir ap simt kaujinieku, kas līdz tam bija vislabāk apmācītie un dzelzainākie milicijas darbinieki. Šī vienība tika veidota ar mērķi cīnīties pret organizēto noziedzību. „Melnās beretes” ir atklājušas ap 60 slepkavību. Pirms gada šī vienība no republikas paklaūtības nokļuva PSRS Iekšlietu ministrijas kalpībā. Uz šīs vienības bāzes tika noorganizēts kooperatīvs „Vikings”, kura sobrid vairs nepastāv. Šis kooperatīvs pēc liguma apsargāja LKP CK ipasumus, vai arī tās iestādes un organizācijas, kuras tai bija paklautas. Pasreizeja vienības vadība atbalsta Vislatvijas sabiedrības glābsanas komitejas idejas, šīs vienības ideoloģisko un stratēģisko vadību veic Kompartija.

Leningradas pilsētas padomes deputāts A. Sungurovs pabijījis „melno beretu” mitnē. Vīna atzinums par veroto:

– *Šie cilvēki nekam vairs netic, izņemot tikai to, ka viņi ir cīnītāji pret nacionālistiem – fasistiem, ka viņi atrodas uz pēdējās socialisma aizstāvības robežas. Mēs bijām kļāt tajā momentā, kad vienība notika tā sauktās politikācības. Ar viņiem runājis daži oficiēri no politikademiņas, kā arī daži desmiti sieviesu, kuras pārstāvēja vīrsnieku ģimenes un kuras centās iegulvot kaujiniekiem, ka viņi ir vienīgi to aizstāvji...*

Vienības vīri jau vairākas dienas staigā pilnā apbrūņojumā, kā izrādījās, to vīri nemonem arī gulot, jo gaida uzbrukumu vienības mitnei. Šie cilvēki jau vairākas diennaktis atrodas psiholoģiskā uzbudinājumā, viņi jūtas iedzīti stūrī.

Lai vai kā, līdz šim gan „melnajām beretēm” nav neviena cietusa, bet, kur tas parādās, tur uzreiz ir upuri... Un tas jau vien par kaut ko liecina.

(Pēc PSRS preses datiem)

LTF Valkas rajona organizācijas koordinācijas padome aicina Latvijas Republikai uzticīgus vīrus stāties darbā milicijā. Sobrid ne tik svarīga ir forma, kas mugurā, bet gan saturs, kas tajā iekšā.

„Ziemeļlatvijas” žurnālists lūdz Valkā izīrēt istabu vai dzīvokli. Piedāvāt darba laikā pa tālruni 22203.

Marta Grinvalde

Verīna

Mazā Verīna bija jauka meitene. Bet viņa nebūt nebija maza, jo viņai bija jau 17 gadi un augums – 1,60 m. Māte viņu vēl arvien sauca par mazo, jo katras mātes skatījumā viņas bērns ir mazs, lai arī viņam būtu cik gadu. So milināmo vārdu papildināja vēl tas apstāklis, ka Verīna bija savas mātes vienīgais bērns, kas jau trīs gadu vecumā bija zaudejis tēvu – Arvidu Rausku.

Verīna bija mantojusi no savas mātes veselīgu augumu, skaistu seju, piemilību un cūklumu. Viņa bija savas mātes prieks un lepnums, un, kad viņa sāka smieties – tas smieklī skaņēja kā sudraba zvanīni. Tie priecināja māti un pārējos mājas iedziņotājus.

Verīna bija lauku bērns – dzimusi un uzaugusi laukos. Gajusi ganos, bet nu viņai bija septiņpadsmit gadi, vajadzēja iesvētīties un staties meitu pulkā. Gimene, kura līdz šim viņa savas dienas bija pavadījusi, bija liela un savāda: divas māsas – Alvine un Emīlija, brālis Augusts un vecmāte ar vecotēvu – kopā seši cilvēki. Šī gimene bija rentnieki lielā Melnalksnu mājā, kur rentēja 30 ha aramzemes trīs kilometrus attālu no Kalnupes pilsētas. Verīna bija vairākas vasaras ganījusi savus un saimnieka lopus, bet sovasar ganos bija saņēgts kads zēns. Viņai vajadzēja iesvētīties un pēc tam staties blakus mātei pie lauku darbiem.

Bija skaista, saulaina maija mēneca sakuma diena – Vasaras svētki. 1934. gads. Šī neizmirstamā diena, kura mātes brālis Augusts, iedzudis

saimnieka atspere drošāk jauno tumši brūno, straujo zirgu, vizināja Verīnu kopā ar māti uz baznīcu.

Puteju orķestris baznīcas tornī spēlēja „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils” un Verīna, visa baltā gerbta līdz ar daudz citām baltām meitenēm soloja pāros augsup pa baznīcas kalniņu. Viņa jutās tik pacilata, tik tīra un balta, tik tīru un baltu sajūta savu dveseli. Ja arī kādreiz nebija paklausījusi mātes vai vecmāminas aizrādījumu, tad tagad viņa izjuta izlīdzināšanos ar visiem pārkapumiem, kādi tie bijusi. Viss bija balts. Tīrs un skaids. Kādu savādu dziesmu bija izveļējies šī meitene un puisis grupa: „Kungs, līdzī nāc!” Dirģents, kuru viņi bija lūgusi apmācīt, negribēja palikt pie sīs dziesmas, jo mēldija esot grūta. Beigas viņš tomēr piekāpas, un iesvētamie aiz pacilatības tomēr ļābi noturēja visus cetrus pantus. Ta bija lūgšana. Lūgšana visiem šiem jaunajiem cilvēkiem, kuri sāka savas dzīves ceļus. Ta bija lūgšana augstākajai varai palīdzēt gan priekā, gan ar grūtos brīžos. Verīna dzvoja visam līdzī ar sirdi un aiz liela pardoļojuma tai rīteja priekā un sirds-skatības asaras.

Kad dievkalpojums baznīcā beidzās, vēl vajadzēja visiem kopīgi fotografēties, lai so brīdī iemūžinātu nemirstībai un tad – atpakaļ uz mājām, kur pie durvīm Verīnu sagaidīja vecēvs ar vecmāmu. Un nezin kāpēc vecmāma viņu gļastīja un skūpstīja sīrsnīgak neka citam reizeim, un asaras tai rīteja par

grumbu izvāgotiem vaigiem – it kā skīroties no kaut kā, it kā atvadoties no kaut kā.

Bija tikai pusdienu maļīte ar vistu cepeti, buljonu un prādziņiem, kuru bija gatavojusi mājas Emīlija. Bez māju saimnieka un saimnieces citu viesu nebija, jo Verīnas māte Alvine teica: „Sāja diena nepieklājas balīties. Šī diena ir svēta, un to vajag pavadīt klusībā, visu pardoļojot.”

Māte Verīnai bija davinājusi dziesmu gramatu, Emīlijas tante kopā ar Augustu – skaistu drānu kleitai, saimnieku parīs – sudraba kaklarotu, ganu Jānis – albumu, bet Rīgas tante, Veras krustmāte, bija atstājusi rokaspazīdi. Ta bija visās viņas dāvanu klasās, kas viņai sagādāja lielu prieku. Izrotājusies jaunajām rotām, viņa panēma apsvēikuma kartinas un izgāja lauka. Darza stūrī zem kuplas plavinas Augusts bija uztāisījis solīnu. Apseidusies, viņa zinkāri apskatīja kartinas. To nebija daudz – septīnas. Tas bija mazas grāmatīņas ar skaistu neaizmirstulu, cerīnu un rozu ziedu izgreznojumu uz vaka un uzrakstu „Daudz laimes iesvētanas diena”, tad divas lapīnas ar iespīestiem apsvēikuma pantīņiem, tad visu kopā apsietu ar dekoratīvu lentī. Apsvēikumi no skolas biedrenēm, radīem, kaimiņiem un no Lauras tantes. Vislabāk viņai patīka kads savāds dziejnieka Poruka pants, kas viņu spīed vēl un vdrēiz to izlasīt:

„Ai, bērnība, – ai, saules dienas!
Vai tikai reizi spīed jūs?
Vai neredzēts vairs nevienas?
Vai tikai mācies debess būs?”

Vai tiešām visas saules dienas pagājusās līdz ar bērnību? Vai tiešām nākotne būs drūma un tumsa? Kas to lai zin, bet Verīnai par kaut ko sāpeja sirds. Kaut kā bija zēl, un viņai tiešām skīta, ka viss gaisais palīcis aiz viņas. Prieksa – nezīna un tumsa,

kaut arī mācītājs teica: „Palaujieties uz Dievu! Tīciet uz gaismu!”

Tiesām, Verīnai, nu jau lielai Verai, kā saimiece teica, sākās cita dzīve. Darbs bija gan virtuvē, gan darza, gan kūti, un dienas gāja, un pienāca vasara. Klāt bija jūnijs un Līgo vakars. Vera kopā ar ganu Jāni samekleja sveķainas egļu pāgales. Augusts tas saseja kūlī, apstīpoja, aizdedzināja un aiz darza plavinas malā pacēla kārts galā. Pie jānuguns sapulcējās visi mājas laudīs, arī vecēvs ar vecmāmu. Veras māte Alvine un masa Emīlija bija labas dzīedātājas, arī Vera pati un saimniece rāva līdz, ta ka iznāca diezgan saskāņama un spēcīga dziesma. Šur tur kāmīnos arī paspēdēja pa ugunskuram un bija dzirdama līgosana. Tad no pīlsetas puses pa līelceļu tuvojās pravš pulcīns jāunīes ar dzīesām un akordeona skānam.

„Iesīm šepat līgot,” sauca kadas sievīetes balss, un viss bāris devas pāri gravīm pie Melnalksnu māju jānuguns. Tie bija pīlsetnieki, kuri devas laukos padzīedāt un palīksmotīes. Dāzūs no tiem pazīna Augusts, un arī Vera bija redzējusi, ejot pīlsetā iepīrkītes. Sākās apsvēicinasānā un kopeja salīgosāna, pec tam akordeonīsts sāka spēlet, un parīs griezās pa plavīnas noplāuto malū. Verīna sākeras ar ganu Jāni, un griezās jāutrā polkas takti. Tad nākosajā deja, kas bija valīsī. Veru uzludza kads pīlsetnieks, vīdeja auguma vīrietīs, kas bija vienā auguma ar vīnu. Vīnīem ļābi saskāņēja dejas solīs, un, kad mūzīka aplkusa, deļotājs neatkāpas no Verīnas, bet uzskā sarunas: „Es jus tā pa pusei pazīstū, jo esmu vāīrākkart redzējis uz īelas.”

„Nu, es nemaz tik bīezī neesmu bījūsī pīlsetā.”

„Savādī. Laīkam gan kātru reīzi, kad esat bījūsī pīlsetā, esmu jus redzējis. Es dzīvoju galvenās īelas nama, un, sedot pie loga, raugos, kas īet pa īelū.”

„Vai tad jums jāstrādā nav, ka varat raudzīties pa logu?”

„Es strādāju pie loga un reīzēcm pametu skatu īelā.”

Spēleja atkal jāunu deju un vīni, partraucējās sarunu, aizgāja deļot. Pec dejas Veras kavālerīs to uzaīcināja pastaīgātes, un, ta ka vīns cīesī tureja tas roku, tad Verīnai nekās cīts neulīka, kā sekot vīnam. Vīni īegāja darza, kas bija pīlss, līelām, vecān ābeļem pa vīdu, bet apkart darzām – ozolī un līepas. Uzgājūs uz tācīnas, kas veda caurī darzām uz līelo līepu darza sturī, vīni aizgāja klusēdami līdz līepai un apsedās blakus uz solīna. Verīna klusība brīnījās, kāpēc vīna tik paklausīgi īet līdzī svēsam cilvēkam, bet bija kaut kada īntereše, kaut kada nesaprotāma zīnkāre, un – tas jāu bija vīnas pasas tik pazīstāmās darzs un līepas.

Vel arvien turodams Veras roku, vīrietīs jāutāja: „Ka tevī sauc?” Un savādī – vīns bija pārgājīs uz „īu”.

„Mans vārds īr Vera.”

„Bet es esmu Vīlīs un tu esi Verīna. Maza vai līela?”

„Nu, ka to nem...”

„Tad es teīksu – maza un mlā...” un pavīsam negāīdotī piecīetas pie vīnas un vīglī to noskupstīja.

Tas nu bija par traku, un Vera, īzravūsīs no vīna rokām, pīleca kadas, aizskreja pa darza tīku un pazūda vīna skatām. Ta ka Vīlīm nebīja nekādu cerību sagāīdīt Veru atgriezīamīs, tad vīns cēlās un gāja pie pāreīcm līgotājīem, kur vīna pazīna, balāmūtīgais Agrīs, to īeraugot, nodzīedāja: „Vīlīm būtu pazūdūsī, līgo, līgo! Pasū jānu vakara, līgo!”

(Turpīnak vēl)

Aizsargu pirmie solī Valmīeras pusē

Neatkarīgas Latvījas laīkā aizsargi par savas organizācijas dzīmsanas dīenu uzskatīja 1919. g. 20. martu, kad Latvījas Pagāīdu valdība īzdeva Noteīkumus par aizsargu nodalām, pārdzīot visos pagastos klausu karūbā organizēt lauku vīriesūs „plāsākas drostības un līkūmbas pamatā” nodrosīnasānā. Bet Valmīeras pusē sāja laīkā vēl nekādas organizācijas nevarēja rastīes, jo atbīvota bija tīkai aprīnka zīemēļu dala. Māīja beīgas, pec līelīnieku padzīnasīnas, Latvījas armīja mobilīzēja vīsus īerocūs nest spēījos vīriesūs. Armījas aīzmugurī torēīz dīezgan ļābi nosargāja komēdantūru karēīvu komandas. Tacu tas arvien bīezāk īesaīstīja rēgulārā karadarbībā, un tas padzīlīnāja vajadzību pec aizsargīem. Frontes līnīja vīrīzīs uz dīenīvīdīem un austrīmīem un pīenāca līcaī civīlīvajā pārvāldēī pasai gādāt par drošību. Valmīeras pīrmā aprīnka pīrīeksnīeka amatā 27. jūlījā īecēla vīrsleītnāntu Jāni Jānsōnu, kurs organizējī; polīcījas dīenesū un aizsāka aizsargu nodalu veīdosānas darbu. Vīns īzdeva rīkojumu 1919. g. 11. augustā pagastos sasaukt aizsargu nodalu dībīnasānas sapulces. So datumu var uzskatīt par Valmīeras aprīnka aizsargu organizācijas un vēlākā 8. Valmīeras aizsargu pulkā dzīmsanas dīenu. Lai gan, ja grībam būt precīzi, 1919. gada pasū jēdzīenu „aīzsargs” vēl līetoja visai reti. Dībīnājās nevīs aizsargs, bet gan pasāīzsardzības nodalas, kuru dalībīniekus sāja pusē sauca par apsarzdīekīem vai aīzsardzībīekīem. Ta Būrtīnieku nodalā pārsaucās par aīzsargīem 1920.

g. 16. februārī. Vēl, runājot par dzīmsanas dīenam, īecvrosīm, ka 1919. g. nodībīnājas klausu organizācija, turpretīm vēlākīe aīzsargi apvīenojās uz brīvprātīgem pūmācīem. Kā līecīna dokumentī, apsarzdīekīu nodalu dībīnasānas sapulces norītejusās ar dažādām sēkmēm. Daudzās pagastīs īes nolīkūta dīēna nenotīka. Bījās arī citas grūības. Jāunbūrtīnieku pagasta aīzsargu saraksta, pīemēram, bīja 93 cilvēkī, caurmēra 3 vīriesī no katrām māījam. No tiem uz pīrmo sapulcī īerādās tīkai 20 personas. Arī Kīegēļu pagastā uz nodalas dībīnasānu no pāredzēlīem 114 īerādās 20 vīriesī. Kā vīenas no pīrmāījam nodībīnājas Jāunbūrtīnieku, Ozolū un Rūīenas pagasta nodalas. Pasākuma norīse vīsur bīja stīpīri līdzīja. Vīspīrīs pagasta vadība īepazīstīnāja ar aīzsargu nodalu nozīmī, vajadzību un valdības noīteīkumēm. Jāu īepīrīeks tīka sastādīs dalībīnieku saraksts. Līelāku entūzīasmu īzrādīja kaut cīk turīge zīemīekī. Bet līelākāījai dalai vīsu manībū jau bīja panēmis kars. Tomēr jāpīedālās bīja vīsiem – par klausu nepīlīdsānu draudēja cīetums līdz 6 mēnesīem vai naudas sods līdz 10000 rībī. Atsvābīnātī bīja vīenīgi mezsargī, lai netrāucētu vīnīem tieso pīenākumu pīlīdsānu, kā arī sīevīetes. Rūīenas pagasta vīriesī vīenīgi pīcturejās pie cita uzskata. 16. augustā sanākūs sapulcē atzīna, ka klausās pasāīzsardzības nodala jāpīlīda arī „atīecīgu kategorīju sīevīetēm”, kuras „svēīskos gadījūmos” varot arī atbrīvot no aīzsargu pīenākumēm. Par to, ka so

īnīcīatīvu būtu īzdevīs pīepīlīt ar reālu saturu, zīnu trūkst. Nav līecībī arī par to, ka apsarzdīekī nebūtu pīdījūsī klausas. Vīnī gāja un darīja – bez līekas kurīnesānas veīcot kontrolī ceļu krusotījumos, apsarģājot dzīelcēla tīlītus un cītus objektūs. Sargpostenus īzvīetoja, kreslā īestājotīs un nonēma rīta blāzma. Postenī nesāja svēīskās atskīrības zīmes – katrā pagastā savas, lai vīeteīje varētu pazīt, bet nepazītu svēīskīem. Rūdēns pusē, kad Latvījas valsts apdraudēja Bermonta karaspēks, apsarzdīekīem vajadzēja staties no komēdantūrām uz frontī īesāukto karēīvu vīetā, pīlīdot dīenesū „ar savu maīzi” un mainotīs pec katrām trīs dīenām. Sāja laīkā (septēmbri un oktobrī) jāunās aprīnka pīrīeksnīeks Alfrēds Līvens pabeīdza apsarzdības nodalu īzveīdosānu visos Valmīeras aprīnka pagastos. Apsarzdīekīu kopskāīs sasnīedza 8960 vīrus, kuru apbrūnojums bīja... 258 dažāda tīpa šautēns, jeb vīena uz katrīem 35 apsarzdīekīem. Tīkpat maz bīja arī patronu. Bet, godīgi sakot, ne 1919. gadā, ne arī vēlāk mūsū pusēs aīzsargīem līelas šautēnsāns nenācās pīedzīvot. Pats apsarzdības dīenests arī bez īerocū pīelīetosānas bīja droša garantīja pret dažādu armīju dezerterīu un ļaupītāju varas darbīem. Valmīeras aīzsargu vēsturē kā nozīmīgākie panākūmī īegāja „īerorīsta un ļaupītāja Polīcīja” sagūstīšanās un nodosāna Polīcījas rokās 1919. vai 1920. g., aktīvi pīedālotīs Valmīeras pagasta aīzsardzībīekīem. Mīnētās nozīedzīekīs bīja pazīstāms ar to, ka vīns savīem upurīem atnēmis pat

sērkocīnu kastīti, ja cīta nekā nebīja dabūjīs. Vēlāk Valmīeras pagasta aīztureja vēl cītu ļaupītāju Dekmeījeru, kurs īlgāku laīku īerorīzēja cēlīnīekū. Savus grekā darbus vīns veīcis maskējīs sīevīesū drēbes. Dekmeījers arī bīja mēģīnājis īestāties pagastā aīzsargu nodalā. Vēl aizsargu organizācijas sakumā Valmīeras aprīnka tīka aīzturēs nozīedzīekīs J. Kalnīs (1922. g.), kura sākerājīs par to sanēma 10 latu premīju, sīepkavu T. Pukītīs (1923. g.), kura gūstīsānā pīedāļās Būrtīnieku, Rēncēnu, Jēru un Sēlu aīzsargī, kā arī vāīrāki cīti kriminālistī. 1919. g. rūdēnī dīezgan plāsī īzplatījās dzīrnavu dēdzīnasānas, 18. novēmbri aprīnka pīrīeksnīeks A. Līvens zīnoja īeklētsū mīnīstram: „Īet būamas, ka pastāv vesēla organizācija, kas grīb īzīncīnāt dzīrnavas, lai tadā kartā radītu partīkas krīzi un caur to sajūkumu un nemīeru valstī. No savas puses esmu spēris solūs, lai uz pīrīeksu vīsas dzīrnavas un rūpnīcības īestādes tīktu apsarģātas.” Vīens tādās gadījūms notīka Jāunbūrtīekīs, Ballās dzīrnavās. Tas katru naktī apsarģāja dīvi vīri, jo bīja aīzdomas par bermontīesīem īmpatīcījosō mēldērī. Kadā oktobra naktī apsarzdīekī pamanīja dzīrnavu īekšīene ugūnī. Pateīcotīs vīnu modrībā, dzīrnavas nenodeģa. Dēģsanās cēlonī noskādīrot īeīzdevās.

Valmīeras pīlsetas pasāīzsardzība veīdojās vēlāk, nekā lauku pagastos. Bermontīedās laīkā kara īestādes un polīcīja acīmredzāmī netīka galā ar vīsamī nekārūbām pīlsetā. Valmīeras „Vīdzemīekīs” 14. oktobrī rakstīja: „Sākārā ar pātreīzējo stāvoklī, kad mūs īenāīdnīeka rokās pūvīs Latvījas dažās stūrīs dzen savās seftēs un agītācīju, kad ar katru vīlcīenu,

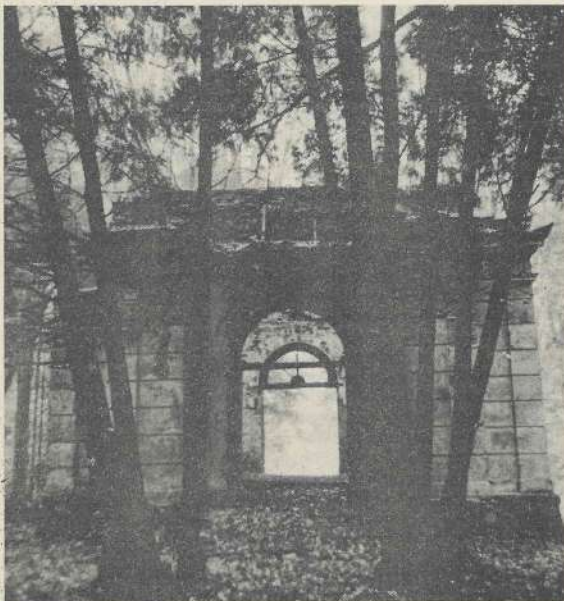
„noslepumāīnīem automobīlīem”, zīrgīem un kajām Valmīera saplūst dažādī subjektī, Valmīeras pīlsetas valde, dībīnādāmās uz valdības nkojumu par pasāīzsardzības nodībīnasānu, sešdīen sāīcīnāja uz sapulcī vīetējos pīlsonūs, lai organizētu apsarzdības līetu Valmīera. Sapulcē nolēma nekavejotīs statīes pie apsarzdības organizācīanas. Pīlsetā tīek īedālīta devīnos apsarzdības īecīrkīnos, kuras parzīn parzīnīs un vīna palīgs. Pasū apsarzdības dīenesū nesīs vīsi pīlsonū klausu karūbā. Par pīlsetas apsarzdības pīrīeksnīeku īevēlētās A. Dargevīcs (Valmīeras pīlsetas sīlīnīces vadītāja un pīlsetas galvas A. Zīedīna asīstents sīlīnīca – V.L.), par vīna palīgu R. Krastīns (vīens no Valmīeras sīocīaldemokrātu īderīem – V.L.). Apsarzdības līetu vadā pie pīlsetas valdes īevēlēta apsarzdības komīsīja, kura īeīet skolotājs Jānsōns (bīj. aprīnka pīrīeksnīeks – V.L.), tīrgotājs J. Dūnīs, mīertīesnesīs Pīnkulīs, stud. Rūgens un gramatvīdes P. Plāvīns. Svētdīen latvīes bīedrības nama notīka plāsāka sapulcē apsarzdības līetas organizācīanā...”. No šī cītuatā redzam vīsaī līelū demokrātīsmū – vēlētās amatpersonas, atklātība u.t.t. Te gan jāpīebīstī, ka apsarzdības amatvīrus apstīpīrīnāja aprī pīrīeksnī. A. Līvens un vīns arī stīngrī kontrolēja apsarzdībīekū darbu.

Valmīerīesī sāka vīsaī energīskī. Jāu pec dažām dīenām notīka krātīnasānā pie atsvēīkīem vīetēīem tīrgotāīem un spēkulāntīem, „mekļējot pec apstīptām precēm”. Tada nebīa bīja dzīves nepīcīesāmība.

(Turpīnājūms sekos)

Barona fon Vulfa apgānītā piemina

Es raugos divās man priekšā noliktās fotogrāfijās. Grūti pat noticēt, ka abās redzama viena un tā pati vieta – kādreizējā Gaujienas muižas īpašnieka, barona Jūliusa fon Vulfa kapenes, kuras, droši vien, būtu vēl nostāvējušas daudzus gadus, ja vien to likteni nebūtu iejaukušies cilvēki un padomju vara.

Un tā – iesakumam mazliet no vestures.

Gaujienas baronu kapenes uzcēla 1872. gadā. Tās izbūvēja Jūliusa sieva, tolaik jau atrainē Šarlotē fon Vulfā.

Vīns vīrs savulaik bijis cilvēks ar plašu tvērienu un venienu, kura mantojumā no sava tēva saņēmis so un daudz citu mājū. Ienemamais stavoklis un bagātība atļāvisi Jūliusam visai vaļīgu dzīvesveidu. Barons bijis ne tikai darbrīgs un gudrs cilvēks, bet arī kaislīgs kāršu spēlētājs, donžāns un mednieks. Tādēļ viņš bieži vien rīkojis medības Gaujienā un, savā medību pīli Cesvainē, gan pirms, gan pēc tam rīkojot dzīres.

Atzeli (tā kādreiz sauca Gaujieni – R. R.) viņš uzskatīja par Eiropas centru. Tādēļ arī tuvāko zemnieku mājas bija nosauktas Eiropas lielāko pilsētu vārdos – Berlīne, Londona, Visbadene un citas. Bet katru gadu vēlā rudenī barons devās uz savu dzimto novadu Rietumvācijā – Visbadeni, lai piedalītos dažādās medībās.

Tā notika arī 1858. gadā. Pirms medībām kāda vietējā barona pīli notika dzīres, kuru laikā Jūliuss fon Vulfs iemīlējās pīls īpašnieka sievā. Aizskābs romāns, taču drīz vien par to uzzināja arī šīs sievietes vīrs. Aizvainotais barons Jūliuss izsauca uz divkauju. Pēc toreizējiem noteikumiem divkaujā pretinieki nedrīkstēja viens otru nogalināt, bet gan tikai ievainot. Jūliuss savu pretinieku nosāva.

Visbadenes tiesa viņam par to piesprieda vairākus gadus cietumsoda. Taču barons apcietinājuma laikā pierunāja vienu no cietumsargiem, lai tas palīdz noorganizēt viņa bēgšanu, par to apsolījis viņu nemt līdz uz Baltiju un bagāti atalgot. Bēgšana bija sekmīga un baronam izdevās atgriezties Atzelē.

Tā pagāja trīspadsmit gadi, līdz 1871. rudenī barons atkal iekārāja atgriezties savā dzimtenē uz medībām. Viņam likās, ka laiks būs aizskalojis visas pēdas, tādēļ viņu neviens vairs neatcerēsies.

Kā jau parasti, atkal pirms medībām notika dzīres, kuras liktenīgi

piedalījās arī abi kādreiz nosautā barona dēli. Dziru laikā kāds vecs barons atpazīna Jūliusu un uzrādīja nosautā barona dēļiem. Tūlīt arī tika izstrādāts atbēgšanas plāns.

Nākosajā dienā, medību laikā, abi barona dēļi mastā nstājās tā, ka vidū atradās Vulfs. Dzīneji uzskā dzīvnieku dzisanu. Tiklīdz pirmais zvers parādījās un Jūliuss bija aizņēms ar tēmšanu, abi barona dēļi vienlaicīgi izsāva uz Jūliusu.

Barons fon Vulfs izrādījās uz vietas nosauts. Turpat Visbadene viņu iebalzameja un ar zirgiem veda uz Atzeli.

Tā radās šīs baronu kapenes, kuras ka pirmo 1872. gadā guldīja baronu Jūliusu fon Vulfu.

Bet gan kapenu, gan pasas kaplīcas miera laiks izrādījās neilgs. Sekoja 1905. gada notikumi. Tad 1917. un 1918. gads, kad krievi mījās ar vaciēsim, līdz latvieši tomēr ieguva savu valstiskumu.

Atceras tā laika notikumu lieciniece, gaujieniete Millija Rucina:

– Kad Gaujienā vēl mitinājās baroni Vulfi, biju maza meitene. Vietu, kur atrodas kapenes, tolaik sauca par Rātes silu.

Tad nu mēs, mazie bērni un arī pieaugušie, gājām sakopt šo visai plašo silu. Nezinu, ko maksāja pieaugušajiem, taču mēs, bērni, saņēmām 20 kapeikas par katru nostrādāto dienu. Darba vienmēr bija daudz, jo nedz pašā silā, nedz apkārtnē parkā nebija pamestības un nesakoptības sajūta. Vienmēr tika rīkotas talkas, kuru laikā daudzie palīgi kasīja sakaltušās lapas, aizvāca malkā un turpat uz vietas dedzināja nokaltušos kokus un zarus. Arī ceļš uz silu vidū atrodošos kaplīcu vienmēr bija sakopts. To regulāri ravēja un nokasīja. Muižā pat strādāja algots cilvēks, kurš kopa silu un apkārtnējo parku, Līcītis uzvārdā. Bet apkārtnē kapenu vietā – Rātes silam viscaur bija nostādīts eglīšu zogs, kuru regulāri apgriezja. Līcītis arī atbildēja par turpat netālu atrodošos mednieku māju, uz kuru jaunais Vūlfs mīlēja braukt mašīnā.

Pa parku drīkstēja staigāt visi muižas ļaudis, bet Rātes silā – ne. Tikai pats jaunais barons (viņš gan kapenēs iegriezās reti) un trīs preilenes, kuras tur nesa puķes.

Un kaut arī mēs silā nedrīkstējām staigāt, tomēr, bērni būdami, šād tad gājām ogās – mellenēs vai zemenēs... Tad nu arī sādās reizēs, kā arī talkās un jau Latvijas laikā, kamēr kaplīca vēl nebija tā nopostīta, labi apskatīju gan pašu kaplīcu, gan apkārtni. Vulfa laikā, atceros, pie skaistajām granīta kāpnēm, blakus greznajām kolonnām, podos auga „Mājas svētības”. Bet pati kaplīca kā karaliene, balta un svinīga, stāvēja meža vidū. Jau pa gabalu spīdēja lielais bronzas krusts uz jumta. Tas izskatījās kā apzeltīts. Gan kupa, gan viss pārējais jumts bija nosīsts ar skārdu un nokrāsots zaļš. Pienākot tuvāk, acis dūrās lielās un masīvas kaplīcas dzelzs durvis, no kurām noraudzījās divas lauvas ar rīnkliem degunā.

Bet apkārtnē kapenēm, gandrīz cilvēka augumā, balta sēta un atkal zaļš skārds pa virsu. Protams, ka pāri tai neko redzēt nevarēja.

Taču arī iekšpusē bija tikpat glioti un akurāti sakopta. Tur atradās vairāki kapi ar marmora plāksnēm un krustiem. Atkal grantēti celiņi, puķes un mazi dzīvības koki. To visu sakopa muižas dārznieks Lindenbergs un dārza puīši, kuri ar zirgiem un mucu vēl pļevda ūdeni puķu slācīšanai.

Kad te sāka rīkoties lielinieki, Gaujienas baznīcā rīkot mitinus, šaut dakterus, mācītājus un baronus, Vulfi no Gaujienas aizbrauca. Dažāds bija viņu liktenis, taču vienu es zinu skaidri – visi viņi gājuši bojā, tā kā dzimta ir iznikusi.

Tolaik tad arī tika likts pamats garīguma grausšanai, jo lieliniekiem jau nekā svēta nebija, kur nu vēl tādas kapenes!

Par laimi, tomēr nodibinājās Latvijas valsts. Taču svētuma sajūta jau bija zudusi. Lai arī kapenes neviens nepostīja, pazuda marmora krusti. Kāds bija mēģinājis atrakt un iekļūt pazemē izmūrētajās velvēs. Un, kaut arī Vulfi vairs nebija, tomēr daži cilvēki turpināja kopt kapu vietas.

Tiktāl Latvijas laika notikumi. Tiem sekoja okupācija, kuras sekas, diemžēl, mēs šodien jūtam ne tikai republikas un valsts ekonomikā, bet arī garīgumā. Padomju totalitārais režīms mazajā Latvijā parādīja ienāca ar saviem likumiem un tikumiem, kuri daudzus cilvēkus, atceroties jau septīnpadsmto gadu, radīja baismas priekšnojautas.

Draugs nodeva draugu, brālis – brāli, dēls – tēvu. Zinotājs aiz zinotāja, nodevējs aiz nodevēja – lūk, ceļas izstrādātā padomju lielvalsts pārvaldīšanas sistēma, kura pašiem uzticīgākajiem tēvzemes dēļiem deva jūtamas priekšrocības.

Bet kur zūd labestība un patiešīgums, nonivelējas cilvēks. Vai gan citādi, kā tikai par barbarismu var nosaukt to, kas redzams šā gada rudenī izdarītajā Vulfa kapenu palieku fotogrāfijā?

Bet labāk lai stasta aculiecinieki. Atceras gaujienietis A.K., kura saprotamu iemeslu dēļ vēlejas palikt anonīms:

– Manuprāt, tas notika 1957. gadā. Varbūt es arī kļūdos, bet tad tikai par vienu vai diviem gadiem. Togad Gaujienas puīši uzlauza barona fon Vulfa apakšzemes kapenes, jo visi runāja, ka pie barona noteikti esot zelta zobens un vēl visādas dārglietas. Trīs sadzērušies vīri – Aumeisters, Laimonis Liepiņš un Gunārs Celmiņš no virspuses atraka un uzlauza paša barona Jūliusa fon Vulfa kapu vietu, kura bija izmūrēta no sarkanīem ķieģeļiem. Tā kā katra kapu vieta bija aizmūrēta arī no koridora puses, tad citās kapuvietās viņi iekšā netika.

Kā tur bija, kā nebija (vēlāk cilvēki jau runāja visādi), taču pēc tiesas materiāliem iznāca tā: kad kapavieta bijusi valā, vīri atgriezuši cinkoto zārku gareniski valā un malas atlocījuši tā, lai varētu labi baronu apcāmdīt un uzzināt, vai kas no dārglietām ir klāt. It kā neko neesot atrādusi. Tad aiz dusmām mēģinājuši pašu baronu dabūt no zārka ārā. Neizdevies. Nu, tad likusi striki ap kaklu un vilkuši ar traktoru vai mašīnu, bet arī tas pārtūcis. Ko nu darīt? Celmiņam, tam tā galva tā labāk strādājusi: šis, daudz nedomādams, iekāpis kapenēs iekšā, nazis rokā un nogriezis baronam galvu nost.

Tad izsviedis laukā un visi dzērūmā, uzspraudusi galvu uz mēti, braukuši pa Gaujieni. Iegriezušies arī „Kazarmēs”, kur tolaik bijis veikals un prasījuši, vai kāds negribot pīrk cūkas galvu.

Tā kā neviens nepieteicies, tad aizvedusi uz „Skolinām”, kur tolaik bijis kolhoza kantoris, un noņemtuši to kūts pakalā.

Otrā rītā to galvu atrada Kalnīnvera, kura pārbijusies un tūlīt arī zvanījusi uz miliciju.

Jā, notika tiesa, kura padomju humānie tiesnesi atzina, ka šā vandalisma aktā dalībnieki totalitārajai sistēmai ir mazāk bīstami, nekā citādi domājotie. Spriedums nebija bargs. Visi vīri sodu izcietā

Gaujienā, un tiesas pamatojums tam bija itin vienkāršs: barons taču savulaik pazemojis latviešu zemniekus, tāni skaita arī so cilvēku vecākus, tādēļ viņi tā atbēsusies...

Domāju, ka nav spāss vajadzības komentēt so notikumu. Labāk ieskaistīmies, kadās tad bija visa tā sekas un ilgi tas nebut nebija jāgaida...

Atceras gaujienietis A.Z.:

– Pēc šās barona uzrakšanas arī es biju aizgājis apskatīt kapa vietu. Tā vēl nebija aizrakta, un cilvēki nāca bariem, kā svētoceļojumā. Redzēju, ka baronam mugurā balta veste, taču greznās vestes pogas, par kurām visi tā runāja, bija jau pazudušas...

Vēlākajos gados arvien vairāk tika aprakstīta kaplīcas iekšiene, bieži vien to internātskolas bērni sāka izmantot par tualeti.

Tad, 60-to gadu beigās, no kaplīcas, ar ciema izpildkomitejas svētību, aizveda kolonnas. Tagad šīs kā komunisma rēģi dirn Alūksnē.

Tad sākās sētas nojaukšana. Arī tās ķieģeļus daži vietējie Gaujienas ļaudis izmantoja... savu personīgo māju celtniecībai. Un tā tas turpinājās, kamēr palika tikai drupas.

...Bet kada saulaina diena vēreiz aizgāju uz kapenēm, lai paraudzītos mūsu pašu vidū izaugušo cilvēku bezdēvība. Kas tad isti jāvaino par notikumu?

Jā, mēs jau varam visu novēlēt uz Stalīnu vai Beriju, ka arī uz pašu visasinaināko režīmu, kas it ka veicinājis gan sa, gan daudzus citu cilvēku piemēnas apganšanu.

Taču ir jāatceras, ka aiz šiem notikumiem stāv reāli un daudzi pagaidām vēl dzīvi cilvēki, kuriem neviens ar durkli un sauteni aizmugure nestāvēja. Un nekāds Stalīns vai Berija nespēda izmcināt to, kas viņiem pašiem un rezamam nebut nebija bīstams.

Ne, so cilvēkus arī tagad vel nemoka sirdsapziņa un, droši vien, tie ar nepacietību gaida atgriezīties vecos un labos laikus. Un tas jau ir daudz bīstamāks par kada cilvēka apgānto piemīnu.

Ramons Ratseps
Autora foto

Apmeklētājus pienēmam

Pirmdienās, tresdienās un piektdienās no 9.00 līdz 17.30 (partraukums no 12 līdz 13) Valmiera, Lēnina iela 9. Jaunatnes centra telpās. Samaksa par sludinājumiem uz vietas skaidra nauda vai ar pārskaitījumu pēc valsts noteiktīem izcenojumiem.

Par publicēto materiālu faktū parci-zību un precizitāti atbild autori.

„Tālava” — LTF Vidzemes novada laikraksts. Iznāk reizi nedēļa, ceturtdienās, latviešu valodā. Izdevējs — LTF Valkas rajona nodla. 228650, Valka. Zvaigznos iela 12.

Adrese vestulem un korespondencī: 228600, Valmiera, a.k. 206. Salkts ar datoru „Macintosh”, iespiests Valmieras tipogrāfija „Liesma”, 228600, Valmiera, A.Ūpisa iela 7.

Redaktore I. Vinklere

Licences numurs 000014
P. T. 563 1000